

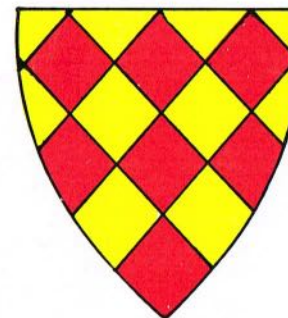
INHOUD:

Voorwoord	1
Spoorlijnverzakkingen op het traject tussen Bunde en Elsloo	2
De gemeente Stein en de oorlogshandelingen op 10 mei 1940 (2)	10
Oude Grafstenen (1)	18
Maaslandse Volksgeneeskunde in Oude Handschriften (1)	20
Een gedicht van Frits Lemmens	22
Het Huis Ter Bruggen te Stein	24
Uit de Kerkkroniek van Elsloo (3)	26

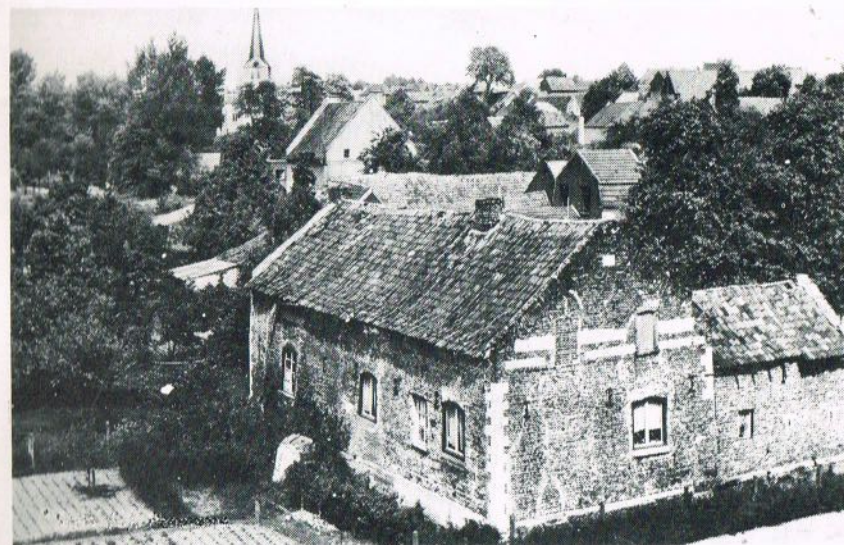

Uitgave Heemkundevereniging Maasstreek, gevestigd te Stein
Secretariaat: L.H. Schreurs
p/a Heirstraat 40
6181 HM Elsloo
04402-71983

Bankrekening t.n.v. Heemkundesnippers Maasstreek: Rabo 11.41.21.362.
(Giro van de bank: 1048855).

Heemkundesnippers Maasstreek

oktober 1987, nr. 3

Voorwoord

Nog geen jaar nadat het eerste nummer van onze Heemkundesnipers werd gepresenteerd, verschijnt al het derde deeltje van de reeks.

Een bewijs te meer van het feit, dat de geschiedenis, de archeologie en de geologie van de Maasstreek zo rijk zijn, dat de redactie nog vele jaren eruit kan putten. Het is dan ook niet te verwonderen, dat in dit nieuwe nummer twee niet regelmatig verschijnende reeksen van artikelen starten, namelijk een over grafstenen en een over de volksgeneeskunde in onze streek. Beide reeksen zullen worden verzorgd door de heer Pierre J. Habets, die daarbij zal publiceren uit het vele materiaal dat hij in de loop van de jaren als historicus en genealoog heeft verzameld.

Ook Pater Munsters heeft weer een belangrijke bijdrage geleverd aan dit nummer. Zijn artikel over het Huis Ter Bruggen te Stein was bovendien aanleiding de omslag van dit boekje met een foto van "het Slotje" op te sieren.

De recente geschiedenis van onze streek komt opnieuw uitgebreid aan bod: de meidagen van 1940 en de nog steeds beruchte verzakking van de spoorlijn in 1892.

Weer dus: elck wat wils.....

*Bestuur Heemkundevereniging
Maasstreek*

Redactie:

Mr. F. van der Bruggen (eindredacteur)

P.J. Habets

Dr.ir. A.A. Marco

P.H.A. van Os

L.H. Schreurs

ISBN: 90-70692-07-4

ISSN: 0920-9107

Spoorlijnverzakkingen op het traject tussen Bunde en Elsloo

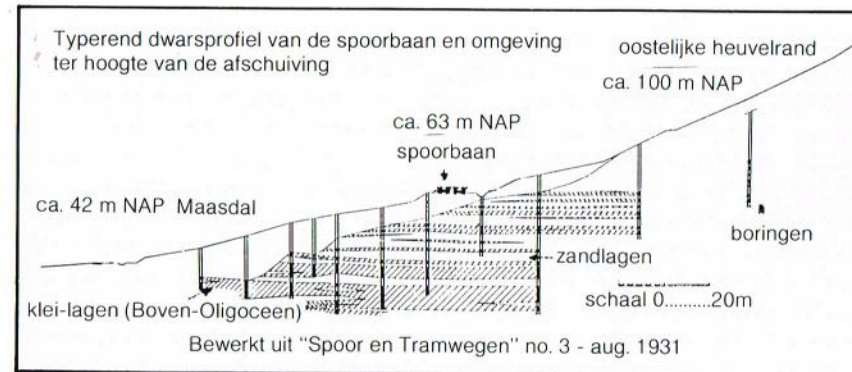
W.C.M.J.M. Voncken, sectie Geologie

Dat "het spoor" tussen Elsloo en Bunde vroeger op z'n zachtst gezegd niet helemaal veilig was, blijkt uit het volgende, dat grotendeels is ontleend aan een rapport van de Raad van Toezicht op de Spoorwegdiensten uit 1892.

Op zondag 25 september 1892, nadat de eerste trein in de richting Maas-tricht die daar om 7.59 aankomt was gepasseerd, heeft er een afschuiving plaats gehad. Het weggeschoven gedeelte bevindt zich tussen km. 10.4 en 10.5, heeft een lengte van 80 m en een diepte van gemiddeld 5 m. De weggeschoven grond heeft zich verspreid over de langs de spoorlijn gelegen gronden, tot op een gemiddelde afstand van 50 m. buiten de grens van de aan de spoorwegen toebehorende percelen. De rails en de dwarsliggers zijn na de afschuiving blijven hangen boven deze opening. Ooggetuigen zijn er voorzover bekend bij het ongeval niet geweest. Hierdoor kan men niet de bijzonderheden van de omstandigheden bij het ongeval aangeven. Een goederentrein die intussen uit Bunde vertrokken is kan nog net voor het gat stoppen en ontkomt dus aan een vreselijke ramp. De machinist die enkele minuten van te voren de personentrein in Bunde had laten passeren, kon niet geloven dat de lijn gevaar opleverde. Men vertelt dat D. Knoppen die de naderende trein tegemoet snelde en aldus de Staats-spoorwegen voor een schade van tienduizenden vrijwaarde en het verlies van mensenlevens voorkwam, een beloning van 10 gulden ontving. Dit lijkt erg weinig maar het was niettemin twee jaar huur voor Knoppen!

Hoewel niet met zekerheid de eigenlijke oorzaak of de onmiddellijke aanleiding van de grondverschuiving kan worden vermeld, is er alle reden aan te nemen, dat een samenloop van verschillende omstandigheden daaraan heeft meegewerkt. De voornaamste zijn:

- 1) De geaardheid van de bodem waarop de spoorwegbaan is aangelegd. Vermoed wordt, dat op de plaats van de afschuiving hellende leemlagen aanwezig zijn die het water niet doorlaten en waarover de doorweekte ondergrond van de spoorweg is weggeschoven.
- 2) Het feit dat in de afvoer van het water, dat van de ten oosten van de baan liggende berghelling afvloeit, niet op voldoende wijze was voorzien. Uit sommige waarnemingen is af te leiden, dat het terrein ten oosten van en grenzend aan de baan veel water bevatte. De doorsijpeling daarvan onder de baan door zal niet onwaarschijnlijk het afschuiven van de bovengenoemde leemlagen hebben voorbereid.
- 3) Het feit dat de afloop van het water langs de meergenoemde berghelling in de laatste tijd wijziging heeft ondergaan, waardoor het bij punt 2 genoemde gevaar belangrijk kan zijn toegenomen.

Dwarsprofiel bij km. 10.4 en 10.5 noordelijk van Geulle

De wijziging waarvan hier sprake is, is de volgende:

Het grootste gedeelte van het van de berg afkomende water vloeide vroeger af langs een steile holle weg, de Laakbergstraat, die rechtstreeks leidde tot aan de voet van de spoorwegdijk en naar een op dat punt in de baan aangelegde poort met duiker. Genoemde weg was intussen enige maanden te voren vervangen door een zigzagwijze van de hoogte afdalende weg (de huidige Slingerbergweg). De holle weg, een voorname, zo niet de voornaamste, afloop van het water werd daardoor afgesloten en het water werd dientengevolge genoodzaakt zich te verspreiden en af te lopen langs de aan de spoorweg grenzende berghellingen in de richting van het punt, waar de afschuiving heeft plaats gevonden.

Is op grond van het bovenstaande aan te nemen dat de oorzaak van de afschuiving moet worden gezocht bij de doorweking van de bodem, dan schijnt er mede reden te bestaan voor de veronderstelling, dat de eerste aanleiding tot de afschuiving zal liggen in de zware regenbuien die gedurende de dagen ervoor zijn gevallen. Het was bekend, dat de afvoer van het water aan de oostzijde van de spoorweg op de plaats van de afschuiving te wensen overliet. Over de verbetering van de waterlozing waren reeds sedert geruime tijd onderhandelingen gevoerd met het gemeentebestuur van Geulle, die ten slotte hadden geleid tot de vaststelling van een plan, dat echter tijdens de uitvoering moest worden gestaakt, omdat een ten dele gegraven sloot aan de oostzijde van de spoorweg en van de parallelweg, die met een rij damplanken was afgezet, door de druk van de grond aan de bergzijde werd dichtgedrukt. Met de uitvoering van een gewijzigd plan tot waterafvoer was men reeds begonnen toen het ongeval zich voordeed. In de eerste dagen na het ongeval hebben de treinen, komende van Maas-tricht en Venlo, steeds gestopt voor de plaats van onheil. De reizigers moesten via de parallelweg lopen van de ene naar de andere trein.

Dadelijk is er een plan gemaakt voor een tijdelijke spoorlijn. Deze spoorlijn werd gelegd ten oosten van de weggeschoven lijn op de parallelweg, die werd voorzien van een grindlaagbedding. Door het graven van hulpwaterafvoeringen, ten oosten van deze spoorlijn, werd deze watervrij gehouden. De hulplijn daalde van de spoorlijn onder een helling van 100 op 1 in een gebogen richting naar de parallelweg af, waarna een waterpas gedeelte van ca. 50 meter volgde, en klom hierna weer onder dezelfde hellingshoek en gebogen richting naar de spoorlijn. Deze hulplijn was ongeveer 600 meter lang en werd op 6 oktober voor het openbaar verkeer geopend. De treinen bereden de hulplijn zeer langzaam, na gestopt te hebben voor het opnemen van een loods, die de trein weer verliet na de hulplijn gepasseerd te zijn. Voor de komst van iedere trein werd de hulpspoorlijn door de loods geschouwd. Voortdurend was er een afzonderlijke ploeg spoorlichters aan het onderhoud van het baanvak werkzaam. Ter plaatse werd een seinpost opgericht, die direct in verbinding stond met de stations van Bunde en Beek/Elsloo. Later is er een gewezen hoofdopzichter die bij de aanleg van de Staatsspoorlijn was geweest, tijdelijk aangesteld om dagelijks het gedeelte van de spoorlijn tussen Bunde en Beek/Elsloo te schouwen.

De grondverschuiving is in verband gebracht met de moeilijkheden, die de ingenieurs van de Staatsspoorlijnen bij het aanleggen van dit gedeelte van de lijn in de jaren 1864 en 1865 hebben ondervonden, en het is daarom van belang in het kort het toen gebeurde in herinnering te brengen. Op een gedeelte van de lijn, ongeveer een halve kilometer ten noorden van de plek van de afschuiving direct ten zuiden van Terhagen, zakte op 27 april 1864 een gedeelte van de aardbaan, geschat op 14.000 m³, loodrecht in de grond, terwijl het naastliggend terrein omhoog kwam, op enkele plaatsen tot 1,5 meter, waarbij zelfs bomen werden opgetild en omvielen. Door het aanbrengen van bedden van takkenbossen werd de lijn bevestigd. In de nacht van 28 op 29 oktober 1864 verzakte de spoorlijn andermaal, dit keer over een lengte van ca. 400 meter, terwijl 11.600 m³ grond verloren ging. Naar aanleiding van dit ongeval werd de richting van de spoorweg gewijzigd en de lijn ten oosten van de oorspronkelijk geprojecteerde richting aangelegd.

Hierbij ondervond men geen verdere tegenspoed, zodat de lijn in het najaar van 1865 in exploitatie genomen kon worden. Tijdens de aanleg hebben ook in het Bunderbos, dichtbij de latere verzakking van 1892, grondverschuivingen plaatsgevonden aan de bergzijde van de spoorlijn. De maatregelen die daartegen genomen werden, het voorzien met klei van de afgescheurde plaatsen om inwatering tegen te gaan, bleken voldoende te zijn. De werking in de grond verminderde en is geheel opgehouden.

Toen de spoorlijn in exploitatie was, kwamen nu en dan oppersingen en verschuivingen in de lijn voor, maar meer op punten ten zuiden van de plaats van de verschuiving, waarover we het nu hebben; trouwens waren

Ca. 1916 - Een stukje natuurschoon rond de ijzeren brug.

deze niet van bijzondere betekenis. Slechts een enkele keer moest het spoor tijdelijk een weinig verschoven worden. Ook op hetgeen buiten de eigenlijke spoorlijn gebeurde werd voortdurend toegezien. Scheuren die van tijd tot tijd in de berghelling ontstonden werden aanstonds gedicht; bij kilometer 9.7 werd in 1877 het talud hersteld, toen dit bleek te zijn aangetast door wellen; bij kilometer 7.3, dus nog 2 kilometer meer naar het zuiden, werd een doorsijpelingskanaal gegraven en het daardoor afvloeiende water onder de spoorlijn afgevoerd.

Door de exploitatie-maatschappij is, na een nauwkeurige studie van het terrein, een plan tot herstel en verbetering van het afgeschoven traject en de aangrenzende gedeelten opgemaakt, waarbij men in hoofdzaak van de volgende denkbeelden is uitgegaan:

1. Het afgeschoven traject werd hersteld na afgraving tot de vaste grondlaag van het gedeelte waar de afschuiving heeft plaatsgevonden. Die afgraving strekt zich uit tot 50 meter ten noorden van de afschuiving en eveneens op een bij kilometer 10.656 gelegen gedeelte van de lijn over een lengte van 25 meter. De nieuwe baangedeelten werden aan de voet van het talud gelegd op en gesteund door een beschoeiing van gestapelde breuksteen.
2. Door het graven van sloten ten oosten van de spoorlijn en de daar ter plaatse omgelegde gemeenteweg werd getracht het boven uit de berg komende water zoveel mogelijk af te leiden voordat het de spoorweg kan bereiken; terwijl door drie draineerkokers en een ijzeren buis, die in de nieuwe lijn en door de parallelweg werden aangelegd, aan het nog

overblijvende water gelegenheid werd gegeven dalwaarts af te lopen. Ten westen van de spoorlijn werd dit water in de richting van de Maas afgevoerd. In het herstellingsplan zijn ook de aangrenzende trajecten opgenomen. De werken aan het spoorwegterrein werden uitgevoerd door de Exploitatie-Maatschappij van Staatsspoorwegen; de werken tot verbetering van de waterafvoer werden uitgevoerd door Rijkswaterstaat, evenals de werken, die in uitvoering waren op het tijdstip, dat de grondverschuiving plaats vond.

Lang heeft men gezocht naar middelen om de afschuivingen te beteugelen. Pas in 1931 werd door het graven van een diepe sleuf oostelijk van de spoorlijn en evenwijdig daaraan de oplossing gevonden. Het water dat de helling afkwam, kon in deze draineringsleuf opgevangen en afgevoerd worden, zodat het traject zelf droog bleef. Drainerings-sleuven zijn sleuven die men met grof grind of puin vult. Op bredere terreinen kunnen meerdere sleuven op een hoofddrainering aansluiten en deze moet weer afvloeien in een sloot of riolering. Om de afvloeiing van het water sneller te laten verlopen, legt men dan op de bodem van de sleuf een houten koker, samengesteld uit oude dwarsliggers. Door het toepassen van deze methode horen de grote verzakkingen nu voorgoed tot het verleden.

Niet aan iedereen was onbekend dat het traject vanaf Elsloo tot Bunde min of meer gevaarlijk was. Dit blijkt uit onderstaande ontboezemingen van een onbekend rijmelaar.

*Een groot industrieel in porselein,
Moest o zo vaak in Holland zijn.
Met een koets kwam hij dan naar Beek,
Soms wel tweemaal in de week.
De oude Demandt moest hem rijden,
Maar Renkens zou hij nooit vermijden.
Een flinke borrel deed hem goed,
Dan ging het weer met flinke spoed.
Door wind of regen of door zon,
Naar het Beeker spoorlijn-station,
Demandt kreeg dan 2 stuks 5-franken;
"Meneer Regout, ik moet je danken."*

*Waarom Regout niet kwam per trein,
Dat zou een heel verhaal zijn.
Hij had gewaarschuwd voor de berg,
Die was een spoorlijn al te erg.
Die spoorlijn door het geulse land,
Bestond volgens hem vooral uit zand.*

1892 - De spoorwegverzakking op 25 september: de spoordam is weggespoeld over een lengte van 80 m; de rails zijn aan elkaar gebleven.

1892 - Het viaduct te Broekhoven waar de reizigers na de verzakking moesten uitstappen en een gedeelte te voet alleggen om weer een nieuwe trein te nemen. In het huisje van mevrouw Jeanne Ramakers-Janssen woonde toen Door Knoppen (geb. te Heer op 4 dec. 1846 en gehuwd met Anna Huntjens).

En op een goede vroege morgen,
 Zat men dan ook in de zorgen.
 Een trein kwam plots met volle vaart,
 Maar een geulenaar vrij onvervaard
 Liep met een rode zakdoek voor zijn leven
 Om de machinist een sein te geven.
 Veel mensen heeft hij zo gered,
 Want de trein kon stoppen net.
 En voor de trein in het gat kon rijden,
 Heeft hij de reizigers kunnen bevrijden.
 De beloning was zowaar
 Tien guldens maar.
 En Regout kreeg zoals toen bleek,
 Groot gelijk met zijn rit naar Beek.
 En in Den Haag kwam men tot zaken,
 Om 't spoor in Geulle eindelijk goed te maken.

Literatuur:

Raad van Toezicht op de Spoorwegdiensten; aan de Minister van Water-
 staat, Handel en Nijverheid uitgebracht verslag over 1892.

C. Kengen: *Uit Geul's verleden* (1926)

W.J. Jongmans: Geologische onderzoeken voor de Nederlandse spoor-
 wegen in Limburg in verband met bodem-afschuivingen, uit: *Spoor- en
 tramwegen* (1931)

Katholieke illustratie (1892-1893)

Fotomateriaal afkomstig van de Heemkundevereniging Gäöl te Geulle.

1893 - Een overzichtsfoto van de herstelwerkzaamheden. Links ziet men de aangevoerde basaltstenen. Moderne machines kende men niet en alles moest met de hand gebeuren. Men beschikte alleen over smalspoor met "kiepwagentjes". In het midden naast de dame in het zwart zien we burgemeester Vijgen en links van hem, in het wit gekleed, zijn dochter Aurelia. In het midden staat de uitvoerder van het werk.

De Gemeente Stein en de oorlogshandelingen op 10 mei 1940 (2)

H. Rouvroye, Elsloo

Het was in de nacht van 9 op 10 mei 1940 zeer onrustig aan de grenzen door de onophoudelijke bewegingen van Duitse troepen die hun uitgangsposities voor het komende offensief betrokken. Op zich zelf was dit niets nieuws omdat het in de voorgaande maanden al meerdere malen was gebeurd, doch steeds werden toen de troepen weer teruggenomen. In deze nacht echter was de dreiging sterker omdat de patrouille-activiteit van de Duitsers toenam en er steeds vliegtuigen overvlogen.

In de Nederlandse verdedigingsstellingen controleerden de officieren hun manschappen en vertelden hun soldaten dat gezien de situatie aan de grens de oorlog elk moment kon uitbreken; grootste waakzaamheid was geboden.

Aan de Duitse kant van de grens was inmiddels de oorlogsmachine aan het rollen gebracht.

De Duitse luchtmacht was in grote getale opgestegen en vloog westelijk naar Nederland en België.

De overvalploegen voor de bruggen over het Julianakanaal en andere objecten waren inmiddels van hun uitvalbasis vertrokken. Ze hadden Nederlandse uniformen over de Duitse aangetrokken en vertrokken omstreeks 1.00 uur vanaf Millen.

Tussen twee Nederlandse grensversterkingen door sloop men met behulp van ladders over de Rode Beek die de grens van Nederland en Duitsland vormt.

Hierna werd de spoorweg tussen Sittard en Nieuwstadt overgestoken. De groepen verzamelden zich in een fruitwei in de nabijheid van Kasteel Limbricht.

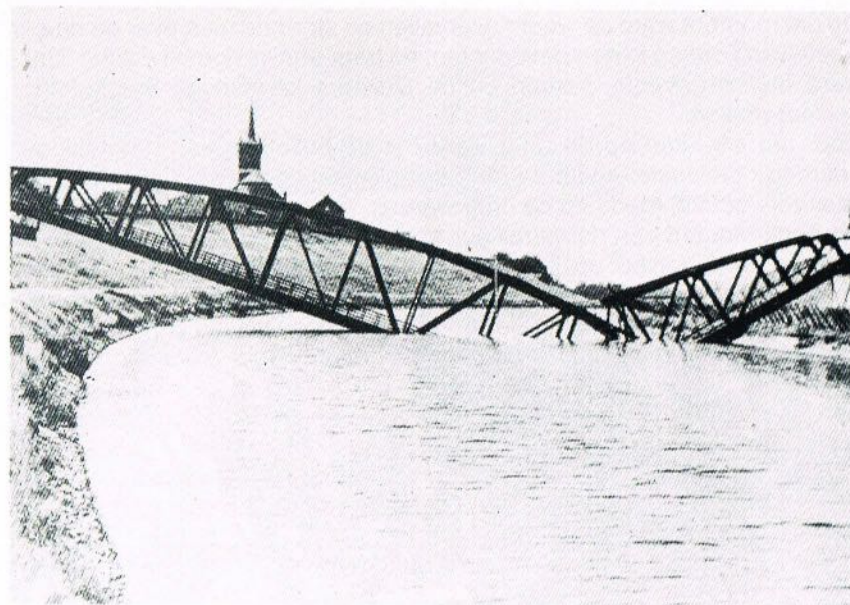
Van hieruit werden ze door hun commandant Luitenant Kürschner op weg gestuurd voor de vervulling van de opdracht de kanaalbruggen van Stein, Urmond, Berg en Obbicht ongeschonden te bezetten.

Luitenant Kürschner zelf voerde de groep voor de brug van Berg aan.

Tegen de ochtendschemering omstreeks 3.55 uur begonnen de legers met de grensoverschrijdingen, terwijl grote aantallen vliegtuigen overvlogen. In de verdedigingsstellingen wachtte men uiterst gespannen op de dingen die zouden komen.

Op hetzelfde tijdstip waren de overvallers de bruggen genaderd. Bij Berg zag de schildwacht aan de oostzijde van de brug in het vage ochtendlicht een groep wielrijders naderen in uniformen zoals de Nederlandse politietroepen, die regelmatig patrouilleerden, ze droegen.

De Duitsers stapten van hun fietsen en naar het wachtwoord gevraagd noemden ze dat van de dag ervoor.

1. De vernielde kanaalbrug

2. Oversteken van het Kanaal

Op dat moment werd de wacht overvallen en stormde men over de brug in westelijke richting in een gevecht met de daar aanwezige bewaking. Deze werd buiten gevecht gesteld en de Duitsers konden de brugladingen onklaar maken.

Door het schieten op de brug werd het de bezetting van de stellingen noordelijk en westelijk van de brug duidelijk dat de Duitsers, die men veel later verwachtte, reeds op de brug waren.

De commandant van de mitrailleur in de veldversterking zuidelijk van de brug liet zijn mitrailleur op de in het vage licht zichtbare schimmen schieten; hij kon de Duitsers hiermee niet teruggedrijven. Wel werd de Duitse aanvoerder Lt. Kürschner zwaar gewond. De overige Duitsers stelden de stellingen aan weerszijde van de brug buiten gevecht door ze van achteren te overvallen.

De opzet van de Duitsers de brug van Berg ongeschonden in handen te krijgen was gelukt.

Aan Nederlandse zijde bedroegen de verliezen twee gewonden, te weten een onderofficier en een soldaat. De Duitsers hadden één gewonde, de eerder genoemde Lt. Kürschner.

Later werden nog vijf man gedood tijdens hun vlucht over de Maas naar België.

Bij de brug naar Urmond gebeurde precies hetzelfde; ook hier verscheen een groep voor de brugversperring die de schildwacht overviel om vervolgens in een stormloop de wacht aan de westzijde van de brug te overvallen met een vuurhagel uit de moderne wapens. Aan Nederlandse zijde sneuvelde een korporaal, terwijl een andere korporaal en een soldaat werden gewond. De Duitsers leden geen verliezen.

Vrij kort na de verovering van de brug naderden twee onderofficieren van de Nederlandse Marechaussee de brug vanaf de oostzijde; ze werden verraderlijk door de Duitsers neergeschoten. Een man werd gedood, de andere zwaargewond.

De bezetting van de stellingen aan de brug werd vervolgens van achteren overvallen en tot overgave gedwongen.

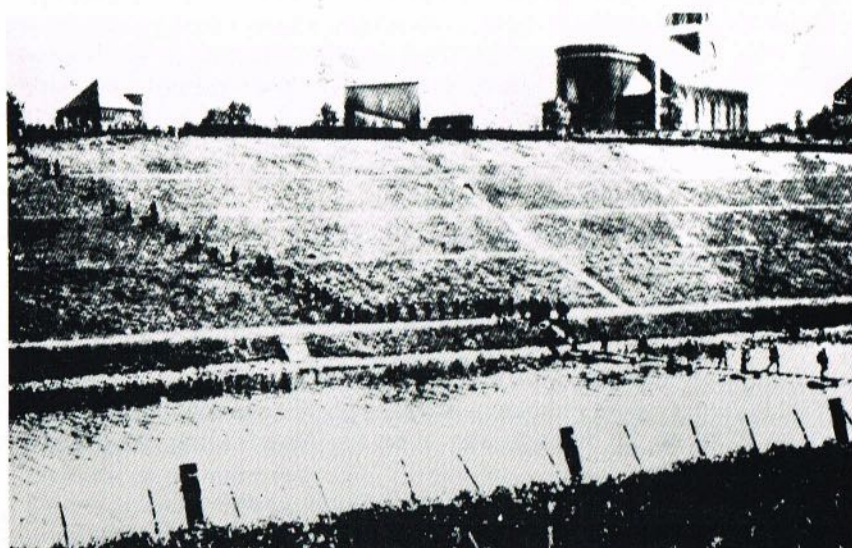
Bij de brug van Stein was het scenario hetzelfde als in Berg en Urmond: de bezetting van de brug werd overvallen en buiten gevecht gesteld.

Alleen was de tol die de Nederlandse bezetting moest betalen hoger dan in Berg en Urmond; een soldaat sneuvelde terwijl twee onderofficieren zwaar en een korporaal en twee soldaten lichter werden gewond. De twee onderofficieren stierven later ook aan de opgelopen verwondingen.

Vrij kort hierna verschenen de snelle voorhoeden van de 7e Duitse infanterie-divisie bij de bruggen en kon de oversteek van de Maas beginnen.

3. Oversteken van het kanaal

4. Oversteken kanaal via pontonbrug

Er werd een pontonbrug over de Maas gelegd en de hele divisie marcheerde België binnen.

De opdracht voor de divisie voor 10 mei was het met alle middelen overschrijden van het Julianakanaal, de Maas en in België de Zuid-Willemsvaart. Dit doel werd ruimschoots bereikt. De snelle voorhoeden van de divisie waren geheel gemotoriseerd en voorzien van alle moderne hulpmiddelen als radiowagens, stormboten, pantserafweergeschut, lucht doelgeschut enz. De sterkte van de infanterie bedroeg één compagnie.

De overige eenheden, te weten de infanterieregimenten 19, 61 en 62 met bijbehorende artillerie, pioniers en andere eenheden waren nog oude stijl, d.w.z. te voet en met paardentractie.

De eerste eenheden te voet arriveerden omstreeks 9 uur bij de bruggen. De totale doortocht van de divisie met haar ca. 14.000 man en 6.000 paarden duurde ongeveer 3 dagen; hierna werd de brug over de Maas afgebroken. Bij Elsloo was de situatie geheel anders; de Duitsers hadden hier geen overvalsploegen gepland.

Op bevel van de Nederlandse genieofficier die per fiets vanaf Geulle kwam werd de brug over het kanaal omstreeks 5 uur opgeblazen, waarbij een soldaat werd gewond door een rondvliegende klinknagel van de brugconstructie.

De bewoners van Elsloo waarvan er verschillenden bij het kanaal gingen kijken zagen de brug in een bruingele rookwolk na een zware explosie in twee delen in het kanaal vallen (zie foto 1).

De bezettingen van de kazematten met de zware mitrailleurs hadden hun wapens inmiddels uit de opstellingen gehaald en schoten op de overvliegende massa vliegtuigen. De meest zuidelijk geplaatste mitrailleur weigerde na een paar korte vuurstoten; de andere die direct noordelijk van de brug stond vuurde ca. 100 schoten af zonder zichtbaar resultaat. Hierna moesten de wapens ijlings in de kazematten worden gebracht omdat men nu toch wel kon verwachten dat de vijand snel zou verschijnen.

Omstreeks 5.10 uur verschenen plotseling twee motorrijders op de Berg die zagen dat de brug was gesprongen.

Het waren verkenner van de snelle "Vorausabteilung" van de 18e Duitse infanteriedivisie, en Elsloo lag binnen het opmarsgebied van deze divisie die bij Ubach-Palenberg was gelegerd.

Het was een ervaren divisie die eerder al in de Poolse veldtocht was beproefd.

De opdracht van de divisie op 10 mei 1940 was bij verrassing de kanaalbrug bij Elsloo te veroveren en vervolgens de Maas en de Zuid-Willemsvaart over te steken zodat op 11 mei een aanval op het Albertkanaal zou kunnen worden uitgevoerd.

Om 3.55 uur werd de opmars ingezet via 3 routes, te weten:

- 1) Waubach-Rumpen-Treebeek-Vaesrade-Spaubeek-Beek-Elsloo.
- 2) Brunssum-Amstenrade-Schinnen-Puth-Beek-Elsloo.
- 3) Waubach-Nieuwenhagen-Heerlerheide-Nuth-Genhout-Beek-Elsloo.

Vooruit reed de snelle "Vorausabteilung Gleiniger" zo genoemd naar de commandant Majoor Gleiniger.

Ook deze afdeling bestond uit een infanterie-compagnie voorzien van alle moderne middelen en geheel gemotoriseerd.

Bij de Geleenbeek ondervond men enige vertraging door versperringen en mijnen die op de weg waren gelegd.

Zoals eerder vermeld waren twee motorrijders vooruit gereden om de toestand in Elsloo te bekijken.

Na de constatering dat de brug was gesprongen reden ze terug om rapport uit te brengen aan hun commandant die inmiddels aan het hoofd van zijn afdeling via de Stationsstraat in de Raadhuisstraat bij het Gemeentehuis was aangekomen en daar stopte om te wachten op zijn verkenner.

Deze rapporteerden dat de brug was gesprongen waardoor de commandant sterk werd geagiteerd en het commando gaf om het gevecht met de Nederlanders aan te gaan.

Alsof het een oefening gold sprongen de Duitsers van de auto's en koppelde twee pantserafweerkanonnen van 37 mm af.

Met het ene ging men de Raadhuisstraat af gevolgd door een aantal infanteristen met 6 rubberboten, met het andere door de Schoolstraat naar de Driekoelen, thans de Charles de Gavrestraat.

Het eerste kanon werd op de top van de Maasberg geplaatst om de kazemat, die precies tegenover de Maasberg lag, te kunnen aanvallen. Het andere werd opgesteld direct naast het huis Driessen, thans Charles de Gavrestraat no. 5; dit kanon moest de kazemat direct noordelijk van de brug aanvallen.

De verdedigers in de kazemat tegenover de Maasberg hadden de bewegingen van de Duitsers gezien, maar de anderen hadden niets gezien. Plotseling werd het vuur door de Duitsers geopend.

De kazemat bij de Maasberg - die rood gemeniede schietgaten had - was een makkelijk doelwit; de 3 schoten die de Duitsers afvuurden waren alle voltreffers.

De twee in de kazemat aanwezige militairen werden direct getroffen, en een van hen werd gedood en de andere zwaargewond; de andere manschappen hadden bij het zien van de Duitsers de kazemat verlaten. De kazemat bij de brug was een moeilijker doelwit omdat ze helemaal was gecamoufleerd met wilgenpalen die deels waren uitgelopen; bovendien was de afstand tot het geschut veel groter.

Dit kanon verschoot 9 granaten die men door de grotere afstand kon zien aankomen als zilveren pijlen; de kazemat werd geraakt maar geen van de granaten was een schietgattreffer. De kazemat die nu nog bestaat laat duidelijk de plaatsen zien waar de granaten insloegen.

Door rondvliegende scherven werd de waterkoeler van de mitrailleur geraakt waardoor deze onbruikbaar werd; bovendien werd een van de mannen in de kazemat gewond.

Doordat de Duitsers de twee mitrailleurs bij de brug hadden uitgeschakeld

was het eenvoudig om ongehinderd het kanaal over te steken want de paar gewerschutters die nog restten konden hier geen weerstand meer bieden. Omstreeks 6.00 uur lieten de Duitsers hun rubberboten in het kanaal zakken en staken over; de prikkeldraadversperring werd doorgesneden, via de Scharberg werden de overige stellingen van achter aangevallen en om 6.30 uur was alles voorbij.

Achter bleven de dode en de zwaar- en lichtgewonden van Nederlandse zijde; de Duitsers leden geen verliezen.

Direct begonnen de Duitsers nu met het overzetten van manschappen en geschut over het kanaal voor de oversteek van de Maas (foto's 2 en 3).

Teneinde de grote aantallen infanteristen te voet, die vanaf 10.00 uur begonnen te arriveren, te kunnen overzetten werd een pontonbrug van rubberboten gebouwd; als loopvlak dienden ladders en steigerplanken die men "leende" bij de Aannemersfirma Schreurs (foto 4). Omstreeks 13.00 uur arriveerde via de brug van Stein een brugslagcompagnie die onmiddellijk begon met de brugslag over de Maas die men 's ochtends ca. 7.00 uur reeds had overschreden. Precies 10 uur later kon het transport van troepen op grote schaal beginnen (foto 5).

De Nederlandse militairen werden krijgsgevangen gemaakt, de dode werd geborgen en de gewonden verzorgd en naar het ziekenhuis in Sittard vervoerd. In de namiddag werden de gevangenen naar huis gestuurd. Anders verging het de militairen die in Meers waren gevangen genomen: zij werden verzameld in de boomgaard naast de Dikke Stein en samen met een aantal Belgen die over de Maas waren gebracht via Beek, Sittard en Tudderen afgevoerd naar kampen in Duitsland vanwaar ze in juni naar huis terugkeerden.

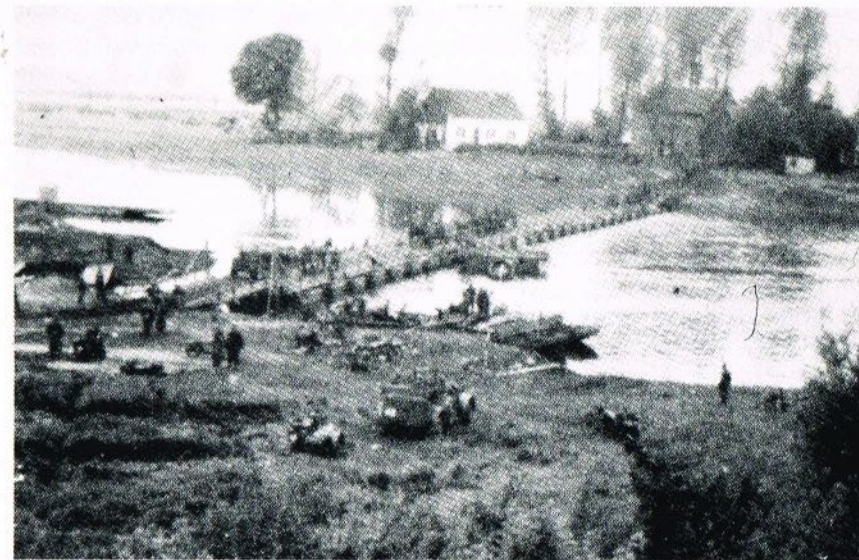
Op 11 mei 's middags arriveerde een Duitse radioverslaggever die vanaf de Berg een levendig verslag gaf over de geweldige opmars van het Duitse leger over het Julianakanaal en de Maas. Hierbij werd gewag gemaakt van de grote aantallen gevangenen en de vele "vestingen" die door de Duitsers waren veroverd op de Nederlanders.

De voorbijtrekkende infanterie moest op bevel de bekende soldatenliedjes zingen.

Omstreeks 4.00 uur werd de reportage onderbroken omdat vanuit het zuiden over de Maas vliegend een Engels verkenningsvliegtuig naderde dat meteen met granaaten van de aanwezige Duitse luchtdoelartillerie werd bestookt.

Voorbij de pontonbrug keerde het om en vloog terug naar het zuiden; een Duitse soldaat werd door een vallende granaatscherf getroffen en overleed ter plaatse.

Hij werd tijdelijk begraven op de "Beemd" en is later overgebracht naar Maastricht.

5. Brug over de Maas

De Duitse 18e divisie met haar ca. 14.000 manschappen en ruim 6.000 paarden marcheerde in vier dagen over de Maasbrug; de infanterie via de loopbrug over het kanaal en de voertuigen via de brug in Stein. De brug over de Maas en de loopbrug over het kanaal werden na vijf dagen door de Duitsers weer afgebroken.

Over bleven een aantal telefoonkabels die de verbinding vormden van het Duitse hoofdkwartier in Berlijn met het hoofdkwartier van het 6e leger waartoe de 7e en de 18e divisie behoorden.

Het hoofdkwartier van het 6e leger was op 11 mei verhuisd van Düsseldorf naar Sittard en op 15 mei naar Hasselt.

Lang voor het uitbreken van de oorlog had men de verbindingkabels van Düsseldorf naar Tudderen reeds gelegd, zodat vandaaruit gemakkelijk verder kon worden gewerkt.

Het kabelnet is nog een paar maanden in gebruik gebleven; het bewakings- en onderhoudspersoneel werd ondergebracht op het kasteel en bij particulieren.

In de loop van juni 1940 werden de brugdelen met zware drijvende bokken uit het kanaal gehesen en afgevoerd naar Stein.

De brug is nooit meer naar Elsloo teruggebracht en vele jaren was een veerdienst met een roeiboot de enige verbinding met de overzijde van het kanaal.

De verbijstering van de eerste dagen van de bezetting maakte plaats voor gelatenheid en men ging over tot de orde van de dag, niet vermoedend wat er nog zou gaan volgen....

Geraadpleegde bronnen:

- 1) Archief Sektie Krijgsgeschiedenis van de Landmacht
- 2) Bundes-Militair Archiv, Freiburg
- 3) De krijgsverrichtingen in Zuid-Limburg in Mei 1940
- 4) Beknopt overzicht van de krijgsverrichtingen der Koninklijke Landmacht 10-19 mei 1940
- 5) Kriegstagebuch der 6e Armee
- 6) Die Brandenburger zbV. H. Spaeter
- 7) Die Brandenburger H. Kriegsheim
- 8) Die 18e Infanterie und Pantsergrenadier Division. J. Engelman
- 9) Ueber die Maas bei Maastricht, Oberst id. Beutler
- 10) Eigen archief
- 11) Diverse interviews.

Oude Grafstenen (I)

P. Habets, sectie Geschiedenis en Genealogie

Op de plaats waar vroeger het koor lag van de voormalige kerk, bevindt zich nu de grafkapel van de grafelijke familie de Geloës.

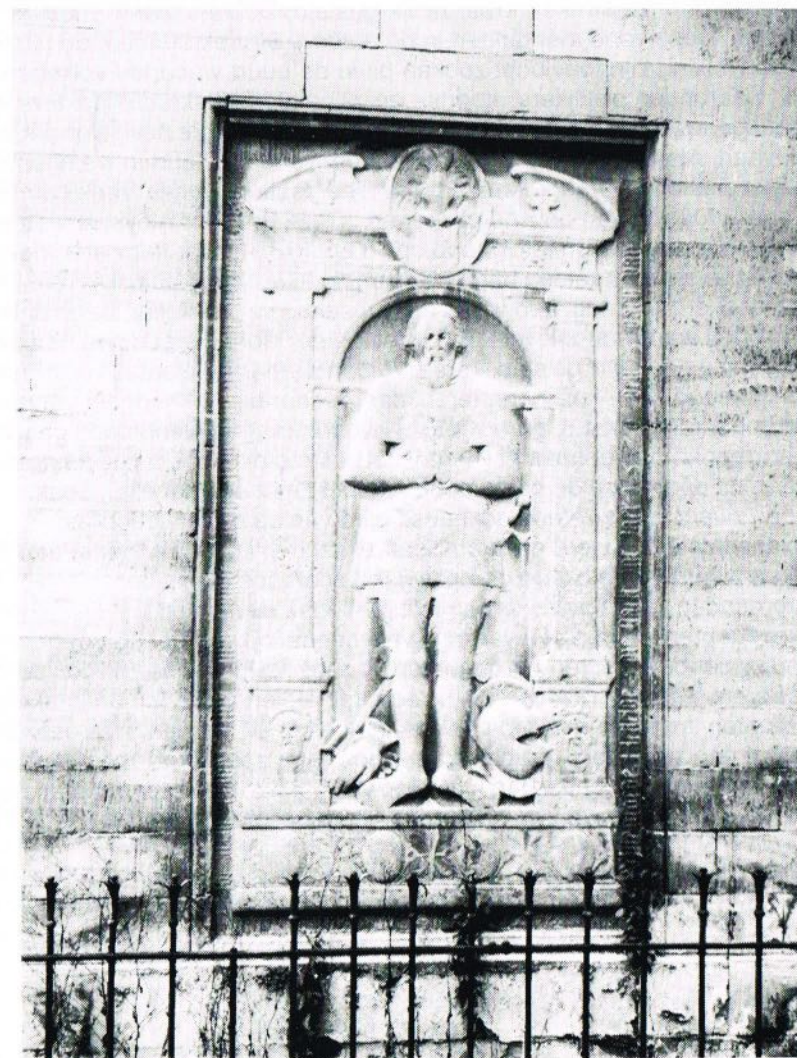
Een oude grafsteen, die vroeger op het koor van de oude kerk gelegen moet hebben, werd bij de bouw van de nieuwe kerk achter tegen deze nieuwgebouwde grafkapel geplaatst.

De grafsteen, uitgevoerd in Namense steen, toont in halfhoog renaissance-beeldhouwwerk levensgroot de figuur van Conraet van Gavre, heer van Elsloo, telg van de familie van Gavre, die van 1457 tot 1638 de heerlijkheid Elsloo in bezit had. Hij is afgebeeld binnen een omraming met gotisch hoofdgestel waarop zijn wapen met helm, dekkleden en helmteken tussen een gevleugelde zandloper en een doodshoofd, waaronder een doodsbeen. Randschrift: HIER LIGT / BEGRAVEN EDELEN ENDE STRENGEN HEERE, HEERE CONRAET VAN GAVRE RIDDER HEERE TOT / ELSLOE VRIJHEERE TOT DIEPENBEEKE / PEER GEUL ST. AECHTENRODE EN HESFELDE DIE STARF IN HET JAER 1570 DEN 3 DACH MEIJ.

Conraet van Gavre was gehuwd met Catharina van Rechterge. Uit dit huwelijk werden drie zonen, die allen kinderloos stierven, en drie dochters geboren.

Hij was hoogschout te Maastricht en bezat in Maastricht een huis in de Kapoenstraat tegenover de Lenculenstraat, "de Poort van Gaveren" geheten.

Lit.: Publications 1960-1961. Dr. J. Belonje: Genealogische en Heraldische Gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg, blz. 60.

Maaslandse volksgeschiedenis in oude handschriften (I)

P.J. Habets, sectie Geschiedenis en Genealogie

In een tijd waarin een perfecte medische verzorging van de wieg tot het graf als een vanzelfsprekendheid wordt beschouwd, is het goed eens terug te kijken in het verleden. Meer dan een eeuw geleden was het met de gezondheidszorg in onze streken erbarmelijk gesteld. Dokters waren moeilijk te bereiken. Deze vond men alleen in de steden. Bij ziekte moest de plattelandsbevolking zijn toevlucht zoeken bij in de buurt wonende volksgenezers, waaronder piskijkers, koorts- en pijnafbidders, kruidendokters en gebedsgenezers. Ook wendde men zich tot een of andere heilige of ging ter bedevaart. Als volksgenezers uit een recent verleden kunnen we noemen o.a. het pastoorke van Uikhoven, Pie Thomassen, Jantje van Stein en Broeder Aloysius van de Kneip Heerlen. (Deze Broeder Aloysius was als Eduard Vrijens geboren te Urmond op 18 april 1854; over hem later meer.) De volksgenezers haalden hun kennis uit oude receptenboeken. Vele van deze boeken zijn nog aanwezig in kloosters, in partikulier bezit of als handschrift in onze archieven. De ingrediënten voor hun recepten haalden zij bij een apotheker in de stad. Verse kruiden werden ter plaatse verzameld. Uit mijn jeugd kan ik mij herinneren, dat moeder bij verkoudheid voor het naar bed gaan een stuk grauw papier, waarin met een stopnaald gaatjes waren geprikt, insmeerde met varkensvet bestrooid met geraspte nootmuskaat en dit daarna op de borst legde afgedekt met een flanellen doek. Op een zweer legde ze een gekneusd blad van de grote weegbree. Bij blaasontsteking werd een kamilleaftreksel met kokend water in een po gedaan waarna men boven de opstijgende dampen ging zitten. Winterhanden en -voeten werden in eigen urine gewassen. Zulke recepten werden eeuwen lang van moeder op dochter doorgegeven. De nu volgende recepten zijn genomen uit oude handschriften uit de 16e tot de 18e eeuw. Sommige van deze recepten zullen de lezer onsmakelijk voorkomen, maar we moeten ons verplaatsen in de tijd waarin ze gebruikt werden, een tijd waarin magie en bijgeloof een zeer grote rol speelden. Verder is het niet de bedoeling met deze vaak middeleeuwse recepten een alternatief te bieden voor de hedendaagse geneeskunst!

Uit het receptenboek van het Kapittel van O.L.Vrouw te Maastricht, 16e eeuw

(Rijksarchief Maastricht)

Recept voor den Cremer oft pyen Int Cruts van de Lendenen

Nemt voor 2 stuver vossen ooly, voor 2 stuver pyerinkhen ooly ende daer met de Lenden gesmert ende tenghen heyt fuyr ingedroght.

Voor eene quade maghe

Eenen pekelhering met de gradt nuchteren gegeten.

Remedie voor de wormen

Neemt 2 groote wurm die van eenen mensch ofte kint syn afgegaen, drooghet die op een vier enstoot die soo fyn als meel in eenen mortier en neemt dat in met een kleyn weynig melck den vrydaghs smorgens nuchteren.

Een uytmuntende Remedie tegen de onge.....(onleesbaar) van bloed-loopende Vrouwen

Nemt eenen versen verckensdrek, doet dien in eenen mouw van eenen blauwen keel en steckt hur dat onder.

Opm.: Eeuwenlang werden delen of uitscheidingsproducten van mens en dier als medicijn gebruikt, o.a. bloed, moedermelk, faeces, haren, beenderen, vet en mumia of "gebalsemd mensenvlees".

Remedie voor het graveel

smorgens nuchteren neem gedroghde hagh appelen eenhandvol, stoot die kleyn als poeder in een mortier, neemt dat in met warm bier.

Remedie voor hooft peyn

Neemt een snee rogge broot en laet het een uur of twee koken in bier, en doet dan het broot tussen eenen doeck en bindt het voort hooft soe warm als ghy kont verdragen.

Remedie tegen die peste

Nempt een taxken wijnruyt, een bolleken look oft een stuxken note ende een graeynken souts, edt dit alle morghen stonden, weest vrolyck. Deze receptie is ook goet voor die wormen in den buyck.

Enkele verduidelijkingen: ooly: olie
pyerinken: pieren, wormen
tenghen heyt fuyr ingedroght: tegen een heet vuur ingedroogd
graveel: nier- of blaassteen.

Een gedicht van Frits Lemmens

Wie ook maar enigszins is ingevoerd in Elsloo en daar deelneemt aan het rijke verenigingsleven komt zeker enkele malen Frits Lemmens tegen en dan niet alleen in zijn beroep van huisschilder en winkelier in verf-artikelen, maar veeleer als de dorpsdichter. De altijd nog actieve 73-jarige treedt in vergaderingen (hij was een echte vergaderaar: van 1949 t/m 1970 lid van de gemeenteraad van Elsloo, oprichter van de woningvereniging e.d.) en andere bijeenkomsten heel dikwijls met zijn mening naar voren en dan is die mening altijd op maat en rijm gebracht. Hierbij een gedicht, dat dan wel niet op een aktuele situatie in Elsloo slaat maar toch een beeld geeft van onze dialektdichter. En om dat beeld nog te kompletteren is het gedicht afgedrukt in zijn barokke maar goed leesbare handschrift.

Maas
Laot 's Limburgse zengers de Maas gedienke in rangk
en dan aafen toe het leere langk
mit gepande lof op oze stichtige waaterluip
die door ganz Rimburg noordweerts luip

Iek keen ouck eij klasterend beekke dat rich mit de stroom
van de Maas verknijpt spuurbaat wiej in eijne draum
naamegestrengeld vuerrens die twee eijne waterspeel-kroon
ao gblvend omstengeling dich bes woujelsjoan

Retouverend typer ich de rugelkes de Maas bekinge
euer ganz Rimburg de konnigste melodijkes bränge
en iek keen in menige perlangens draum
diej seerlike drijende Maasboeken haerderoeyende stroom

Am keen ich dij boeke gewurpend krek wiej het hoorlentsj
van het adwerwets Maaskeutj Jwaelkind
en seen de weerspeegeling van de kannel blausloch
in menige granaatre en kleinere Maasboek

De Maas
De Maas dich versprukt 's woul pleneere
en dat ouck aan 's eijgenheidse deere
dich geufs al doerende jaore de toan aan
in blifin door dich hellef geijgenende stroumbaan

Maaskeutj beston zwavel sperrig gearreijende dinge
die rich bewonjierend om de Maas verdringe
iek huer seerlike buim langs de Maas roek in de wind
dan realich mich weer eij een Maaskeutj kind

De Maas geuf ganz Rimburg het eijpe gerich
daorom ao Maas denga ich hyl bligk aan dich
woe ich mich in mijf leere ouck maeg bevinge
de stroom van de Maas kalich mit mijne gedach stroomverbe

Rijndes
Maas 's Rimburgse zengers de Maas gedienke in rangk
en dan aafen toe het leere langk
mit gepande lof op oze stichtige waaterluip
die door ganz Rimburg noordweerts luip.

Het Huis Ter Bruggen te Stein

A.J. Munsters M.S.C.

In het midden van de vijftiger jaren kreeg ik wijlen de heer Marres uit Maastricht op bezoek, een goede bekende die namens de Rijksmonumentenzorg de beschrijving der monumenten in Limburg verzorgde. Hij zei me te komen met een pijnlijke boodschap uit Den Haag om het Kasteel Stein te inspecteren: iemand uit Stein had aan de Monumentenzorg laten weten, dat het kasteel van Stein werd afgebroken! Ik was verbaasd maar niet veront-rust; we gingen samen op pad. Er bleek niets aan de hand. Eerst later heb ik begrepen van welk misverstand hier sprake was. Iemand uit Stein, die de oudheid ter harte ging, had naar Den Haag bericht, dat het "Slotje" van Stein werd afgebroken! En dat was een van de gebouwen in Stein, die op de Voorlopige Lijst van Monumenten uit 1926 voorkomen. Op een of andere manier heeft iemand dat bericht vertaald met de Burcht van Stein, terwijl het in werkelijkheid om het Huis Ter Bruggen aan de Brugstraat in Stein ging. Dat bericht was helaas maar al te waar.

Het huis, zoals ik het gekend heb, was een erg vervallen, zelfs bouwvallige woning, maar toch duidelijk herkenbaar als een oud adellijk huis. Het stond als een rechthoekig gesloten blok (10 x 15 m) binnen een grachtenstelsel, dat gevoed werd door de langstromende beek (Ur of Orm), die in het Broek nog altijd herkenbaar is. De westhelft werd ingenomen door een grondverdiep met lage gewelfde kelders en schietgaten naar buiten; daarboven was een woonlaag met verschillende woonvertrekken en later in de dikke muren aangebrachte ramen; tenslotte boven deze woonlaag van 4 à 5 m hoogte volgde een latere houten zoldering, overdekt met een zadeldak tussen twee gevels met driehoekige top. De oosthelft had noordelijk zowel als zuidelijk een lage smalle aangebouwde vleugel, waartussen een open ruimte lag, die door een oostelijke muur werd afgesloten. Ook in die aanbousels waren op de begane grond schietgaten aanwezig. De toegang tot dat gesloten complex werd oorspronkelijk gevormd door een met natuursteen omblakte poort midden in de noordmuur. Om die ingang te bereiken moest men over de gracht met een houten ophaalbrug, waarvoor katrolgaten ter weerszijden van de toegang in de noordmuur aanwezig waren. De grachten waren de vorige eeuw al met grond opgevuld en alleen bij hoog water stond rondom nog alles blank; ook de noordelijke toegang was dichtgemetseld en vanaf de Brugstraat was in de oostmuur een nieuwe toegang gemaakt. Het hoofdgebouw zou vroeger veel hoger zijn geweest en op de noordwesthoek een torenachtige uitbouw hebben gehad, maar het was in latere tijd verlaagd toen de belastingdruk bepaald werd naar de hoogte van de muren en de grootte van de ramen. Uit een oude kasteelschildering van het begin van

de 18e eeuw kan men het oorspronkelijk aanzicht afleiden. In de muren bevonden zich sierlagen van mergel en een fraaie gevelsteen met het jaartal 1643; binnen waren er gietijzeren haardplaten met de voorstelling van Samson, die de muil van een leeuw openscheurt.

Bij de aanleg van het Julianakanaal in 1932 waren de dijken die boven het maaiveld waren aangelegd het eerste half jaar volkomen lek, zodat in het Broek bij de kerk een grote wateroverlast ontstond en ook het slotje bedreigd werd, dat vlak ten noorden van de viaduktdijk naar Meers in het lekwater kwam te staan. Klachten mochten niet baten, want die tijdelijke last was voorzien en door de autoriteiten aanvaard. Op voorspraak van dr. Beckers bereikte men uiteindelijk dat Rijkswaterstaat de kelders met een betonlaag bedekte en de muren werden gevoegd, maar daarmee was het behoud niet verzekerd. In 1943 wisten we Rijksmonumentenzorg te bewegen een en ander weer eens te komen bekijken. De directeur Jhr. Dr. Van Nispen tot Sevenaer en rijksarchitect Van der Veken kwamen naar Stein, maar het grote verval maakte een ongunstige indruk en landelijk gezien achtte men het gebouw niet van zo groot belang, dat het zonder meer als een restauratieobject kon worden aangemerkt. Wel was men bereid het geschikt te maken voor een tweetal woningen, mits ik het gratis van de eigenaren kon verkrijgen. Maar helaas, hoe bezwaarlijk de bewoning met haar lekkende daken ook was, toch bleken die eigenaren niet bereid het huis prijs te geven met het noodlottige gevolg, dat het een dozijn jaren later verlaten moest worden en door de jeugd van Stein werd gesloopt. Of het nog iets heeft opgebracht is mij niet bekend.

Uit het voorgaande zal men wel begrepen hebben, dat we hier toch wel met een bijzonder monument te doen hadden. De ruimte ontbreekt hier om daar nader op in te gaan. In 1938 hebben we er al eens een artikel aan gewijd. Het Slotje is al bekend uit het begin der 14e eeuw en werd toen bewoond door een vazal van de grote burcht: in 1331 door Alexander de Tilia; later door Hendrik van Bruggen; in de 17e eeuw door de familie de Bex, die het verkochten aan de familie Van Kessel. Die bezitters waren meestal ambtenaren in Stein, die de rechtspraak en de administratie van de heerlijkheid voerden in naam van de baronnen van Stein. Jonker van Kessel, de heer van Ter Bruggen, was een van hen. In 1722 werd er door de erfgenamen nog een proces gevoerd voor het Rijkskamergerecht te Wetzlar om het bezit van het Slotje te Stein. De dokumenten, die daarop betrekking hadden, kwamen in 1846 in het Rijksarchief te Luik terecht. Toen wij een eeuw later daar kwamen om ze in te zien, bleek dat ze in 1944 door een V2 vernietigd waren. Het verleden van het Huis Ter Bruggen heeft dus wel een tragisch einde gevonden.

Uit de Kerkroniek van Elsloo

(Vervolg III)

P.J. Habets en A.A. Macco
sektie Geschiedenis en Genealogie

Citaten van 1894 tot 1902

1894. In juni ontvangen van vereniging te Maastricht de volgende kerkvoorwerpen: 3 kazuifels, 2 alben, 6 handdoeken, purificatoria, misboek, harmonische bel en een vergulde pyxis.

Op 10 oktober heeft Mgr. F.A.H. Boermans het nieuwe marmeren altaar, gemaakt door Dhr. Tonglet-Scherzinger uit Wijk-Maastricht, gewijd. Sedert 1850 was hier nooit een bisschop geweest. De kerk was net in olieverf gepolychromeerd, nieuwe vensters waren gesteld, de toeren ingevoegd en het taketsel en ijzeren barrières geplaatst. Het schilderwerk, door Dhr. A. Colen uit Sittard, kostte f 1.560,-. Aan de consecratie hebben deelgenomen: deken kanunnik Linders (Sittard), deken L. Bemelmans (Meerssen), A. Roersch (pastoor te Beek), Pijls (pastoor te Oud-Vroenhoven), R. Beijs (pastoor te Geulle), H. Kallen (pastoor te Ulestraten), E. Haenen (pastoor te Bunde), A. Voncken (pastoor te Stein) pater G. Angelus (geboren Jurgens van Urmond).

De bisschop heeft zijn verwondering te kennen gegeven over de schone pastorie, kerkhof, kerk en toren en verklaard het nergens zo netjes en zindelijk te hebben gevonden.

Het feest van St. Barbara was afgeschaft door mijn voorganger, pastoor Willems. Als patroon voor een zalige dood heb ik dat feest zeer dikwijls met luister gevierd. Doch de lasten waren veel groter dan de baten. Weinig pelgrims van Stein kwamen naar de kerk. Bijna niemand kwam de relikwie vereren. Voeg daarbij dat op vele plaatsen geklonken, gedronken en gesprongen wordt tot laat in de nacht. Zondag heb ik in de kerk gesteld, dat dan elke fabriek gesloten is en aan iedereen de gelegenheid gegeven wordt naar de kerk te komen op de feestdag op 4 december. De eerste mis is om half acht en de hoogmis om acht uur. De verering van de relikwie met de preek is zondag in de octaaf met twee of drie missen. Ik hoop dat mijn opvolger deze beslissing volgt tot heil der zielen.

1893. Missie door de paters Redemptoristen.

De missie is gefundeerd, de stukken in de archievenkast, en vindt plaats van 30 maart tot 10 april door de paters Luijpen (leider), Brandoun en Beyssens. De missie brengt f 66,50 op voor de pastoor. De volgende missie moet plaatsvinden in 1901, hetgeen niet verdient te worden vergeten.

1897. Op 2 juli is de stoep rondom de kerk en een regenput gemaakt, voor de som van f 36,50.

Door de bisschop zijn herbenoemd tot kerkmeester: Henricus Vaessen en Joannes Lenaerts (1897-1901).

Een heer, die aankoop van oudheden doet, heeft de som van f 1000,- geboden voor de groep van St. Anna enz. en f 500,- voor de beelden van St. Barbara en St. Lucia.

1898. Op 9 september ontstond om 5 uur in de namiddag brand in de woning van Frans Huntjens-Lenaerts (Op de Berg). Alles is prooi van de vlammen geworden. Bij zijn buurman Jan Vaessen-Starmans is alles afgebrand. Bij diens zwager Jean Starmans is huis, geiteschuur en stallen verbrand en bij Nonke Driekus en Hendrik Vaessen de schuur en stallingen. Allen zijn verzekerd. De grootste schade is voor hen die in de schuur van laatstgenoemde hun vruchten hebben geschaard, die niet verzekerd zijn. De verkoop van het huis van Franciscus Nijsten te Catsop aan Theodorus Lenaerts-Duckers. Het huis is van leem en heeft een dak van stro. Het is geschat op f 200,-. De grond, 360 kleine roeden, is geschat op f 500,-. Petronella Bovens, reeds oud, heeft het vruchtgebruik van het erf.

1899. Herbenoeming van de kerkmeesters Ludovicus Lenssen en J.H. Vaessen (1899-1903). Na het overlijden van Hendrik Vaessen (Nonke Driekus), woonachtig op de Berg, gedurende vele jaren kerkmeester, gemeenteraadslid en lid van het Armenbureau is Mathias Janssen (echtgenoot van Josephina Pijpers) benoemd op 2 juli.

Een nieuw uurwerk is vervaardigd door de heer Eisbouts uit Asten (21 juli) en geplaatst, alles op kosten van het gemeentebestuur (f 600,-).

Uitgaven van de Heemkundevereniging Maasstreek:

- P. van Os e.a. (sektie geologie): *Van Drijfzand en Haaletanden*; enkele geologische aspecten van Elsloo en zijn omgeving (1984).
- P.J. Habets: *St. Hubertus en zijn verering in Elsloo en omgeving* (1985).
- Herdruk van het "Gedenkboek van het 100-jarig bestaan van de kerk van Elsloo"
- M. Pfeifer en E. Erkens: *Ze hingen in drie reysen*. Lotgevallen van een onbekende groep bokkerijders (1987).
- periodieke reeks Heemkundesnippes:
 1. oktober 1986
 2. april 1987
 3. oktober 1987.

Informatie hierover:

Sekretariaat Heemkundevereniging Maasstreek
p/a Heirstraat 40
6181 HM Elsloo
tel. 04402 - 71983

04490.

Rektifikatie

De heer W.Th.N.M. Hustinx te Amsterdam ontving door de goede zorgen van mevrouw B. Jurgens een exemplaar van de Heemkundesnippers van april 1987. Als petekind van Dorine Verschure is zijn belangstelling voor hetgeen in Elsloo gebeurt en voor onze boekjes vanzelfsprekend. Hij wees mij als schrijver van het artikel "Het Kasteel van Elsloo na 1850" op een onjuistheid. Het tiende kind van Hendrikus Leonardus Jurgens, namelijk Leodina Anna, is niet - zoals ik op grond van enkele gegevens schreef - in 1941 overleden. De heer Hustinx kende mevrouw L.A. Dutilh-Jurgens heel goed, omdat zij de beste vriendin van zijn moeder was. Zij overleefde haar in 1941 overleden echtgenoot vele jaren en overleed pas in het begin van de zestiger jaren in Hilversum.

F. van der Bruggen

Deze publicatie kwam mede tot stand door de steun van:

Rabobank, Elsloo
Vissers Wegenbouw en Aann. Bedrijf B.V., Drunen
Kwekerijen Decker-Jacobs B.V., Heijthuisen
Drs. M. Grevelink, Elsloo
Laeven Bouw en Aann. Mij. B.V., Heerlen
Glashandel Van Sint Fiet B.V., Meerssen
Wegenbouw Slegers B.V., Hoensbroek
Goossens M.J.H., Stein
P.G.B., Stein
Huskens J.J., Elsloo
Bloemboetiek Marita, Meers-Elsloo
Meubelstofeerderij C. Helmer, Neerbeek
Van Mólken Karakter Meubelen B.V., Elsloo
Fa. Meijers Slagerij, Elsloo
Likopa B.V., Stein
Uitvaartcentrum Daemen, Elsloo
Architectenbureau Palmen B.V., Sittard
Mallee Mal, Beek
G.T.I. Piping, Geleen